

Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunun belirlenmesi ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*

The determination of conditions of learning centers in preschool classrooms and the analysis of teachers' views on learning centers

Oya Ramazan¹, Hande Arslan Çiftçi², Merve Tezel³

Makale Geçmişi

Geliş : 11 Ocak 2018

Düzeltilme : 11 Şubat 2018

Kabul : 20 Mart 2018

Makale Türü

Özgün Makale

Article History

Received : 11 January 2018

Revised : 11 February 2018

Accepted : 20 March 2018

Article Type

Original Article

Öz: Bu çalışmanın amacı, okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunu belirlemek ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerini incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeline göre gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda toplam 7 farklı anaokulunda bulunan 10 okul öncesi sınıfı ve bu okul öncesi sınıflarında çalışan 10 okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Araştırmada veriler, gözlem ve görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrenme merkezlerinin ve bu merkezlerdeki materyallerin/oyuncakların yeterli sayıda ve çeşitte olmadığı, çocukların en çok blok merkezi ve dramatik oyun merkezini kullandıkları; fen ve doğa, müzik ve kitap merkezinin en az kullanılan merkezler olduğu; kız çocuklarının en çok dramatik oyun merkezi ve sanat merkezini, erkek çocuklarının ise en çok blok merkezini tercih ettikleri bulunmuştur. Ayrıca, sınıflarındaki öğrenme merkezlerini yeterli bulmayan öğretmenler bunun nedeni olarak okulun maddi yetersizliğini göstermiş ve bunun için kendilerinin sınıfa evden materyal/oyuncak getirdiklerini ya da satın aldıklarını, bazen merkezleri değiştirdiklerini ya da velilerden destek istediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, öğretmenler serbest oyun zamanında öğretmenin alması gereken rol olarak en çok sırasıyla gözlemci, rehber/yönlendirici, izleyici rollerini, en az ise katılımcı rolünü belirtmişlerdir. Bu bulgular ışığında, öğrenme merkezlerinin çocukların ihtiyaç ve ilgilerine göre düzenlenmesi ve esnek ve uyarlanabilir olması, merkezlere 2-4 haftada bir yeni materyallerin eklenmesi, fen ve doğa ve matematik merkezlerine yer verilmesi, doğal çevre ve geri dönüşüm malzemelerinden yararlanılması ve toplumsal cinsiyet kalıpyargılı olmayan oyuncak ve materyallerin teşvik edilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi sınıfı, öğrenme merkezleri, okul öncesi öğretmenleri, serbest oyun

Abstract: The aim of this study is to determine the conditions of learning centers in preschool classrooms and to examine teachers' views on learning centers. The research was conducted through case study model of qualitative research methods. Ten preschool classrooms in 7 different kindergartens and 10 preschool teachers working in these preschool classrooms were included in the study group. The data were collected by observation and interview technique. It was found that learning centers and the materials/toys in the learning centers are not in sufficient number and variety; children use the most block center and dramatic play center; science and nature, music and book centers are the least used centers; girls prefer the most dramatic play and art center, while boys prefer the most block center. In addition, teachers who do not find the learning centers in their classroom sufficient indicated that it is because the school has financial incapability and for this reason they bring materials or toys from their home to the classroom or buy themselves or that they sometimes change learning centers or ask for support from the parents. Teachers also indicated that teachers' role in free play should be the most observer, guide and onlooker respectively and the least participant. In light of these findings, it can be suggested that learning centers should be organized based on children's needs and interests and flexible and adaptable, new materials should be added to centers every 2-4 weeks, science and nature and math centers should be included, natural environment and recycling materials should be used and gender non-stereotypic toys and materials should be promoted.

Keywords: Preschool classroom, learning centers, preschool teachers, free play

DOI: 10.24130/eccd-jecs.196720182258

* 5.Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresinde "sözlü bildiri" olarak sunulmuştur.

¹ Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, oramazan@marmara.edu.tr

² İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, h.arslanciftci@gmail.com

³ Osmangazi İlkokulu, İstanbul, mertvetzel@gmail.com

SUMMARY

Introduction

Learning centers are different interest areas where similar materials are grouped to encourage children to participate in specific activities and experiences (Norris, Eckert & Gardiner, 2004) and provide various materials and opportunities for learning by doing (Epstein, 2007; Copple & Bredekamp 2006). Learning centers allow children to develop their independence, risk taking, perseverance, initiative, creativity, reasoning, and problem solving skills (Heromen & Copple, 2006). The aim of this study is to determine the conditions of learning centers in preschool classrooms and to examine teachers' views on learning centers. The following questions were answered in order to reach the aim of the study:

1. Which learning centers and what materials/toys in these centers are there in preschool classrooms?
2. According to teachers, which learning centers do children use the most in the classroom?
3. According to teachers, what are the learning centers that are preferred most by girls and boys?
4. According to the teachers, what are the learning centers that are constantly preferred by same children?
5. Do the teachers find the number/variety of learning centers in their classroom and the materials/toys in these centers sufficient? According to teachers who do not find them sufficient, what is the reason of this situation and what are they doing in this regard?
6. According to teachers, what role should teachers take in free play time?

Method

This study was conducted through case study model of qualitative research methods. Ten preschool classrooms in 7 different kindergartens and 10 preschool teachers working in these preschool classrooms were included in the study group. The schools in the study group are all public schools. The 'easy accessibility sampling' method was used in determining the study group of the study. The data were collected by observation and interview technique. An observation form prepared by researchers was used to determine the conditions of learning centers in preschool classrooms. Semi-structured interview form which includes 6 open-ended questions was used in determining the views of the teachers about the learning centers in their classrooms. It took the researchers approximately 15 minutes to fill out the observation form. The interviews with the teachers took place in the teachers' own classrooms and lasted about 15-20 minutes. Interviews were recorded with a voice recorder, with permission of the teachers. The data obtained from the interviews were analyzed by the researchers after they were transcribed. The data were subjected to descriptive analysis. The categories were presented in tables and attention-grabbing opinions from the interviews were included as excerpt.

Results

As a result of the research, it was found that the learning centers are not in sufficient number and variety and the materials/toys in the learning centers are not sufficient; children use the most block center and dramatic play center; science and nature, music and book centers are the least used centers; girls prefer the most dramatic play center and art center, while boys prefer the block center. In addition, teachers who do not find the learning centers in their classroom sufficient indicated that it is because the school has financial incapability. Teachers stated that for this reason they bring materials or toys from their home to the classroom or buy themselves or that they sometimes change learning centers or ask for support from the parents. On the other hand, the teachers participating in the study indicated that teachers' role in free play should be the most observer, guide, onlooker respectively and the least participant.

Conclusion and Discussion

Cryer, Harms, and Riley (2003) stated that high-quality early childhood settings should include at least five different learning centers that provide diverse learning experiences. They also stated that the materials in the learning centers should be easily accessible so that each child can use them independently. The teacher should choose the materials carefully to support the educational objectives for each center (Heromen & Copple, 2006). Teachers should constantly monitor children's interest in learning centers and regularly change the materials to maintain children's interest and to support ongoing progress (Pike-Wilkie et al., 2008). As children play in learning centers, the role of the teacher is to observe what children do and to act when they see opportunities to improve children's discoveries, play, and problem solving skills (Heromen & Copple, 2006). The quality of the learning environment is a multifaceted and important component in the quality of preschool education. The learning environment includes not only the arrangement and equipment of the physical area and the planning of the program, but also how teachers support the growth and development of children (Bredenkamp, 2011; Gordon & Browne, 2010). All of this requires well-educated and experienced preschool teachers. Findings from this study also support that the preschool teacher is the key to improving and maintaining the quality of the learning environment of the classroom. In this regard, following suggestions can be made for preschool teachers: Teachers should organize learning centers according to the needs, interests and skills of children. Learning centers should be flexible and adaptable. At each center there should be open-ended materials and new materials /activities should be added every 2-4 weeks. Teachers should develop new learning centers and revise existing centers based on their observations. Teachers should benefit from the natural environment and recycling materials. Teachers should support play in which both genders are involved and encourage children to play with gender non-stereotypic toys and materials.

GİRİŞ

Çocukların aktif olarak öğrendikleri oyun ve diğer deneyimlerin sosyal, duygusal, fiziksel ve bilişsel gelişim alanlarını desteklemesi için uygun çevrelere ihtiyaç vardır (Epstein, 2007). Fiziksel çevre, çocukların ruh hallerini ve diğer çocuklarla ilişki kurma becerilerini etkiler ve çocukların öğrenme ve gelişiminde önemli bir role sahiptir (Bullard, 2017). Sınıf düzenlemesi, çocukların sınıfta nasıl hareket edeceğini ve davranacağını etkiler ve çocukların nasıl, ne ile, ne zaman ve nerede oynayacaklarını belirler (Hoorn, Nourot, Scales & Alward, 1993).

Sınıftaki alanlarının etkili kullanımını planlamak, öğretmenlerin görevidir. Öğretmenler her çocuğun öğrenmesini ve gelişimini teşvik etmek için ilgi çekici ve duyarlı bir ortam yaratmalıdırlar (NAEYC, 2009). Küçük Çocukların Eğitimi Ulusal Birliği (NAEYC, 2009), okul öncesi sınıf ortamını planlamaya yönelik olarak öğretmenlere şunları önermektedir: (1) çocukları materyalleri keşfetmeye teşvik eden ve materyalleri seçerken her bir çocuğun ihtiyaçlarını göz önüne alan bir öğrenme ortamı hazırlanmalı; (2) çocukların kendileri için yapabileceklerini yapmaya teşvik eden güvenli ve sağlıklı bir ortam sağlanmalı; (3) aktif ve sessiz zaman dilimlerinin dönüşümlü olarak yapılmasını sağlayan günlük bir program düzenlenmeli ve (4) çocukların oyun oynaması için her gün en az bir saat süre ayrılmalıdır.

Erken çocukluk sınıfları ile daha büyük çocuklar için tasarlanmış sınıflar arasındaki en büyük fark, alanın nasıl kullanıldığıdır (Kostelnik, Soderman, Phipps Whiren ve Rupiper, 2015). Erken çocukluk sınıfları, çeşitli öğrenme deneyimlerini sağlayan ilgi alanlarına bölünür. Öğrenme merkezlerine bölünmüş bir fiziksel alan; keşfetmek, bir şeyler yaratmak, denemek ve kendi ilgi alanlarının peşinden gitmek isteyen okul öncesi çocukları için ideal bir ortamdır (Dodge, Colker & Heroman, 2002). Öğrenme merkezleri; benzer materyallerin çocukları belirli etkinliklere, deneyimlere teşvik etmek için gruplandırıldığı (Norris, Eckert & Gardiner, 2004), yaparak-yaşayarak öğrenme için çeşitli materyaller ve fırsatlar sunan sınıftaki farklı ilgi alanlarıdır (Epstein, 2007; Copple & Bredekamp 2006). Öğrenme merkezleri; çocuklara bağımsızlık, risk alma, sebat gösterme, inisiyatif alma, yaratıcılık, akıl yürütme ve problem çözme becerilerini geliştirme konusunda imkan sunar (Heromen & Copple, 2006). Öğrenme merkezi etkinlikleri; çocukların küçük gruplar halinde bağımsız veya işbirliği içinde çalışmasına, aktif katılım yoluyla birçok yeni kavramı ve becerileri araştırmasına, keşfetmesine ve pratik etmesine; problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini kullanmasına, etkinlikleri ve materyalleri kendi kendine seçmesine ve iletişim becerilerini ve kelime dağarcığını geliştirmesine fırsat verir (Pike-Wilkie, vd., 2008). Öğrenme merkezleri, sunduğu materyaller ile bulunduğu fiziksel çevre içinde çocuğun oyununu destekler (Sevinç, 2004).

Öğrenme merkezleri için, “ilgi alanları”, "etkinlik merkezleri", “ilgi köşeleri” ve "ilgi merkezleri" gibi pek çok başka isim de kullanılmaktadır. MEB 2006 Okul Öncesi Eğitim Programında ‘ilgi köşeleri’ diye belirtilmiş köşeler, MEB 2013 programında ‘öğrenme merkezi’ olarak adlandırılmıştır. Öğrenme merkezlerinin oluşturulması, (a) programın felsefesine, (b) personel sayısı, materyaller ve mevcut alan gibi kaynaklara ve (c) programın önceden belirlenmiş müfredat ile ilgili zorunluluklarına bağlıdır. Planlama, sınıfın düzenlenmesini, materyallerin hazırlanmasını, kullanılacak merkez sayısını ve merkezlere katılıma ayrılacak süreyi içermektedir (Kostelnik vd., 2015). MEB 2103 Okul Öncesi Eğitim Programı, eğitim programının amacına uygun şekilde planlanabilmesi ve uygulanabilmesi için eğitim ortamlarının öğrenme merkezlerini içerecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Ülkemizde okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrenme merkezlerinin düzenlenmesinin ve kullanılmasının değerlendirildiği, çocukların kendi isteklerine göre düzenledikleri öğrenme merkezlerindeki etkinliklerin incelendiği, öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüş ve uygulamalarının incelendiği, öğrenme merkezlerinin çocukların serbest oyun davranışları üzerindeki etkisinin araştırıldığı, serbest zaman uygulamalarının incelendiği görülmektedir (Çelebi Öncü, 2017; Metin, 2017; Aysu ve Aral, 2016; Gülay Ögelman ve Karakuzu, 2016; Özyürek ve Kılınç, 2015; Gülay Ögelman, 2014; Çakır, 2011; Erşan, 2011; Özyürek ve Aydoğan, 2011). Çocukların kendi seçtiği etkinlikle, kendi hızında, kendi istediği şekillerde öğrenme görevlerinde yer almasını sağlayan öğrenme merkezleri, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına en uygun şekilde cevap vermektedir (Kostelnik vd., 2015). Ayrıca, MEB programına göre de okul öncesi sınıflarında öğrenme merkezleri oluşturulmalıdır. Fiziksel alanın düzenlenmesinin program kalitesinin etkili bir göstergesi olduğu göz önüne alındığında, okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin ne durumda olduğunu ve nasıl kullanıldığını ortaya koymak özellikle önem taşımaktadır. Yukarıda ele alındığı üzere, bu konuda yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Bu doğrultuda bu çalışmada, okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunu belirlemek ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi sınıflarında hangi öğrenme merkezleri ve bu merkezlerde hangi materyaller/oyuncaklar bulunmaktadır?
2. Öğretmenlere göre çocuklar sınıfta en çok hangi öğrenme merkezlerini kullanmaktadır?

3. Öğretmenlere göre kız ve erkek çocukları tarafından en çok tercih edilen öğrenme merkezleri hangileridir?
4. Öğretmenlere göre aynı çocuklar tarafından en çok tercih edilen öğrenme merkezleri hangileridir?
5. Öğretmenler sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin sayısını/çeşidini ve bu merkezlerdeki materyalleri/oyuncakları yeterli bulmakta mıdır? Yeterli bulmayan öğretmenlere göre, bu durumun nedeni nedir ve bu konuda ne yapmaktadırlar?
6. Öğretmenlere göre öğretmenlerin serbest oyun zamanında alması gereken rol ne olmalıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden ‘durum çalışması’ modeline göre gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, bir varlığın mekâna ve zamana bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği araştırma yöntemidir (Büyüköztürk, vd., 2014). Durum çalışmaları, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde inceler, bir olgu veya olayın derinliğine incelenmesini sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2006). Yapılan çalışmada ele alınan durum, anaokullarındaki öğrenme merkezleri ve öğretmenlerin bu merkezlere ilişkin görüşleridir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada İstanbul ilinin Zeytinburnu, Kadıköy, Maltepe, Beşiktaş ve Ataşehir ilçelerinde bulunan üç ilkökula, bir ortaokula ve üç bağımsız anaokuluna bağlı olan ve yarım gün hizmet veren toplam 10 okul öncesi sınıfı ile bu sınıflarda 2016-2017 öğretim yılı bahar döneminde görev yapan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 10 okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Çalışma grubundaki okulların hepsi devlet okullarıdır.

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde ‘kolay ulaşılabilirlik örnekleme’ yöntemi kullanılmıştır. Gerçekte nitel araştırmalarda maliyet ve ulaşılabilirlik, örneklem kararında dikkate alınması gereken etkenlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin tamamı üniversite mezunu ve kadındır. Ayrıca altı öğretmen 1-10 yıl arası ve dört öğretmen ise 11-20 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Araştırmaya dâhil edilen iki sınıf 3-4 yaş, beş sınıf 4-5 yaş ve üç sınıf ise 5-6 yaş sınıfıdır; dört sınıfta 10-15, dört sınıfta 16-20 ve iki sınıfta ise 21-25 arasında çocuk bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler gözlem ve görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Anasınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunu belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan ‘gözlem formu’ kullanılmıştır. Gözlem formu, her bir anasınıfında hangi öğrenme merkezlerinin olduğu ve bu öğrenme merkezlerinde hangi materyaller ve oyuncakların yer aldığını belirlemeye yöneliktir.

Araştırmada öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenme merkezlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde altı açık uçlu sorudan oluşan ‘yarı yapılandırılmış görüşme formu’ kullanılmıştır. Görüşme formu; en çok kullanılan merkezler, kızların ve erkeklerin daha çok tercih ettikleri merkezler, aynı çocuklar tarafından sürekli tercih edilen merkezler, merkez sayısının yeterliliği, merkezlerdeki materyallerin/oyuncakların yeterliliği ve çocuklar merkezlerde oynarlarken öğretmenin rolüne ilişkin soruları içermektedir. Soruların geliştirilmesi aşamasında ilgili literatür incelenmiştir. Daha sonra hazırlanan taslak form alanda görev yapan 3 öğretim elemanının uzman görüşüne sunulmuş ve gelen öneriler doğrultusunda son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışma grubundaki her okul öncesi eğitim sınıfında yer alan öğrenme merkezleri, hazırlanan gözlem formu doğrultusunda çocukların sınıfta olmadığı zamanlarda, çocuklar okuldan ayrıldıktan sonra gözlemlenmiştir. Araştırmacıların gözlem formunu doldurmaları yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler ise öğretmenlerin kendi sınıflarında, çocuklar okuldan ayrıldıktan sonra gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Gözlemlerin ve görüşmelerin tamamlanması yaklaşık 2 ay sürmüştür.

Görüşmeler, öğretmenlerden izni alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler daha sonra yazıya aktarılıp araştırmacılar tarafından çözümlenmiştir. Veriler, betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma sorusuna ilişkin kavramsal yapının önceden açık biçimde ortaya konulabilir olması betimsel analiz yönteminin seçilmesini etkileyen temel faktördür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Kategoriler, tablolar şeklinde sunulmuş ve ayrıca görüşmelerde yer alan dikkat çekici görüşlere alıntı olarak yer verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen sınıflar S1, S2, S3...şeklinde, bu sınıfların öğretmenleri ise Ö1, Ö2, Ö3.... şeklinde kodlanmıştır.

Görüşmeden elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalara Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlilik= Görüş

birliği / Görüş birliği + Görüş ayrılığı) uygulanmıştır. İki kodlayıcı arasındaki uyum % 92 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70 veya üzeri çıkması yeterli görülmektedir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri maddeler halinde ele alınarak, bu alt problemlere ait bulgulara ve yorumlara yer verilmiş ve bu bulgular ilgili alanyazın ele alınarak tartışılmıştır.

1. Okul öncesi sınıflarında hangi öğrenme merkezleri ve bu merkezlerde hangi materyaller/oyuncaklar bulunmaktadır?

Tablo 1. Araştırmaya dâhil edilen sınıflarda bulunan öğrenme merkezleri

Öğrenme Merkezleri	Sınıflar	n
Blok merkezi	S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10	10
Müzik merkezi	S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10	10
Dramatik oyun merkezi	S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10	10
Fen ve doğa merkezi	S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S10	8
Kitap merkezi	S2, S3, S5, S6, S7, S8, S9, S10	8
Masa oyuncakları merkezi	S2, S4, S5, S6, S7, S8, S9	7
Sanat merkezi	S1, S3, S4, S5, S10	5
Matematik merkezi	S5	1

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya dâhil edilen her sınıfta blok merkezi, müzik merkezi ve dramatik oyun merkezinin bulunduğu görülmektedir. Fen ve doğa merkezi ile kitap merkezi 8 sınıfta, masa oyuncakları merkezi 7, sanat merkezi 5 ve matematik merkezi ise sadece 1 sınıfta bulunmaktadır. Sınıflardaki *blok merkezleri* incelendiğinde farklı bloklar, farklı legolar, yapbozlar, minyatür hayvanlar gibi materyallerin olduğu görülmüştür. *Müzik* merkezlerinde sadece vurmali çalgıların olduğu ve bu çalgıların sayısının 5 ile 20 arasında değiştiği belirlenmiştir. *Dramatik oyun* merkezlerinde ise bebek ve bebek eşyaları, kuklalar ve kukla sahnesi, evcilik ve mutfak eşyaları ve oyuncak taşıtlar gibi materyaller bulunmaktadır. *Fen ve doğa* merkezlerinde insan iskeleti, insan vücudu modeli, dünya küresi ve minyatür hayvanlar vardır. Sadece bazı sınıflarda mikroskop (S2), terazi (S10), deniz kabuğu (S3), atom modeli (S3), miknatıs (S8), bez organlar (S10) gibi materyallerin olduğu gözlemlenmiştir. *Kitap* merkezlerindeki kitap sayısının 20 ile 50 arasında değiştiği saptanmıştır. *Masa oyuncakları* merkezlerinde ise farklı kutu oyunları bulunmaktadır. *Sanat* merkezleri incelendiğinde ise boya, oyun hamuru, resim kâğıdı, karton, ip, çubuk, boncuk vb. materyallerin olduğu görülmüştür. Tüm sınıflarda sanat merkezi ile ilgili malzemeler bulunmasına rağmen

çocukların serbest zamanda kullanımına yönelik bir merkez olarak tasarlanmadığı belirlenmiştir. Tek bir sınıfta bulunan *matematik* merkezinde ise sayı kartları ve abaküs bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, fen ve doğa merkezi, kitap merkezi, masa oyuncakları merkezi, sanat merkezi ve matematik merkezi her sınıfta bulunmamakta ya da materyallerinin bulunmasına rağmen merkez olarak kullanılmamaktadır. İncelenen sınıflarda yeterli sayıda öğrenme merkezinin olmadığı, var olan öğrenme merkezlerinde ise yeterli sayıda ve çeşitte materyal yer almadığı görülmektedir. Gülay Ögelman ve Karakuzu (2016) da araştırmalarında inceledikleri sınıfların büyük çoğunluğunda MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda belirtilmiş yedi öğrenme merkezinin olmadığını bulmuşlardır. Yapılan başka çalışmalarda da sınıflardaki öğrenme merkezlerinin ve bu merkezlerdeki materyallerin yeterli olmadığı saptanmıştır (Aysu ve Aral, 2016; Çakır, 2011). Cryer, Harms ve Riley (2003), yüksek kaliteli erken çocukluk ortamlarının çeşitli öğrenme deneyimleri sağlayan en az beş farklı öğrenme merkezi içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıflarda çocukların hem bağımsız hem de diğer çocuklarla birlikte çalışabileceği alanlara ihtiyaç vardır. Çocuklar bazen yalnız veya diğer çocuklar ile sessizce çalışmak ister. Kitaplara, sanat etkinliklerine veya masa oyuncaklarına ayrılmış alanlar, sessiz faaliyetler için; dramatik oyun, blok yapımı veya büyük kas etkinlikleri için ayrılmış alanlar ise aktif katılım için birçok seçenek sunduğundan dolayı okul öncesi sınıflarında çeşitli seçimler sunan her bir öğrenme merkezine yer verilmelidir.

2. Öğretmenlere göre çocuklar sınıfta en çok hangi öğrenme merkezlerini kullanmaktadır?

Tablo 2. Öğretmen görüşlerine göre çocukların sınıfta en çok kullandıkları öğrenme merkezleri

Öğrenme Merkezleri	Öğretmen	f
Blok merkezi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	10
Dramatik oyun merkezi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5	4
Fen ve doğa merkezi	Ö4, Ö8, Ö10	3
Masa oyuncakları merkezi	Ö2, Ö7	2
Sanat merkezi	Ö4, Ö9	2
Müzik merkezi	Ö10	1

Tablo 2'ye göre, öğretmenler çocukların sınıftaki öğrenme merkezlerinden en çok blok merkezini (f=10); sonra sırasıyla dramatik oyun (f=4) ile fen ve doğa merkezlerini (f=3),

kullandıklarını belirtmişlerdir. Masa oyuncakları, sanat ve müzik merkezleri daha az kullanılmaktadır.

Benzer başka çalışmalarda da öğretmenlerin çocukların en çok ilgi gösterdikleri öğrenme merkezlerinin blok merkezi ve dramatik oyun merkezi olduğunu belirttikleri bulunmuştur (Aysu ve Aral, 2016; Özyürek ve Kılınç, 2015; Çakır, 2011; Erşan, 2011; Özyürek ve Aydoğan, 2011). Erşan (2011)'ın yaptığı çalışmada öğretmenlerin görüşlerine göre serbest zaman etkinliklerinde çocukların en çok evcilik ve blok köşelerine ilgi göstermelerinin nedeni, hareketli olabildikleri ve grupça oynayabildikleri köşeler olmalarıdır. Çocukların en az fen ve doğa, müzik ve kitap köşelerine ilgi göstermelerinin nedeni ise aynı materyallerle oynamaktan sıkılmaları ve yalnız oynamak istememeleridir. Ayrıca yine aynı çalışmada yapılan gözlemler sonucunda bu köşelere ilginin az olmasının nedeni olarak öncelikle materyal yetersizliği ve materyallerin uzun süre değiştirilmemesi sonucu çekiciliğini kaybetmesi olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmanın sonucundan hareketle, öğretmenlerin fen ve doğa, müzik ve kitap merkezleri gibi alanlara ilginin neden daha az olduğunu araştırmaları gerektiği söylenebilir. Bu merkezlerdeki özellikle materyal yetersizliği, çocukların bu merkezleri tercih etmemelerindeki önemli sebeplerden biri olabilir. Öğretmenler, çocukların öğrenme merkezlerine olan ilgisini sürekli olarak izlemeli; çocukların ilgilerini devam ettirmeleri ve süregelen ilerlemeyi desteklemek için materyalleri düzenli olarak değiştirmelidirler (Pike-Wilkie, vd., 2008). Öğretmenler her merkez için eğitim hedeflerini destekleyecek materyalleri dikkatle seçmelidirler (Heromen ve Copple, 2006). Çocukların sürekli değişen ilgileri ve ihtiyaçları, merkezlerin sürekli revize edilmesini zorunlu kılmaktadır. Öğretmenler, daha az tercih edilen öğrenme merkezlerini materyalleri zenginleştirerek ve merkezi tekrar düzenleyerek daha çekici hale getirmelidirler. Sınıftaki her bir nesnenin bir amacı ve çocuklar için bir anlamı olmalıdır.

3. Öğretmenlere göre kız ve erkek çocukları tarafından en çok tercih edilen öğrenme merkezleri hangileridir?

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin kız çocuklarının en çok tercih ettikleri öğrenme merkezleri olarak dramatik oyun merkezi (f=5) ile sanat merkezini (f=2); erkek çocuklarının en çok tercih ettikleri öğrenme merkezi olarak ise blok merkezini (f=7) belirttikleri görülmektedir. İki öğretmen ise sınıflarındaki kız ve erkek çocuklarının tercihleri arasında fark olmadığını dile getirmiştir.

Tablo 3. Öğretmen görüşlerine göre kız ve erkek çocuklarının en çok tercih ettikleri öğrenme merkezleri

Kızların Tercih Ettikleri Öğrenme Merkezleri	Öğretmen	f
Dramatik oyun merkezi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö10	5
Sanat merkezi	Ö4, Ö9	2
Fen ve doğa merkezi	Ö5	1
Blok merkezi	Ö6	1
Erkeklerin Tercih Ettikleri Öğrenme Merkezleri	Öğretmen	f
Blok merkezi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9	7
Fen ve doğa merkezi	Ö10	1
Fark yok	Ö7, Ö8	2

Bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer olarak, son yıllarda yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem kız ve erkek çocuklarının farklı etkinlikleri ve ebeveynlerinin onaylayacağı cinsiyet özellikli oyun, oyuncaklar ve davranışları tercih ettikleri, sınıfta kızların evcilik, erkeklerin ise blok köşesine daha çok yöneldikleri ve kız ve erkeklerin ilgi köşelerini tercihlerinde cinsiyetlerinin etkili olduğu bulunmuştur (Aydilek Çiftçi, 2011; Freeman, 2007; Goble, Martin, Hanish ve Fabes, 2012; Halim, Ruble, Tamis-LeMonda ve Shrout, 2013; Yağan Güder, 2014). Her eğitimci toplumsal cinsiyet kavramı hakkında kişisel deneyimlere ve inançlara sahiptir (Scott & Morrison, 2005). Eğitimcilerin çocukların çeşitli oyunlara katılımını cesaretlendirme ya da cesaretini kırma konusundaki kendi uygulamaları hakkında düşünceleri önemlidir (Tonyan & Howes, 2003). Ewing ve Taylor (2009), eğitimcilerin çocukların sınıftaki davranışlarına yönelik cinsiyetçi beklentilere sahip olduklarını ve kız ve erkek çocukların davranışlarını bu beklentilere uygun olarak ödüllendirdiklerini ya da cezalandırdıklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, eğitimcilerin bakış açılarının çocukların inançlarındaki toplumsal cinsiyet farklılıklarından kısmen sorumlu olduğu söylenebilir (Herbert & Stipek, 2005). Çocukların bu inançları çocukların birbirleriyle etkileşime girme şekillerini ve nasıl oynadıklarını etkilemektedir.

Sınıfta toplumsal cinsiyet kalıpyargıları teşvik eden bütün materyaller kaldırılmalıdır; böylece sınıf ortamı bütün çocukların keyif alması için cinsiyetler arası ayrım olmayan bir ortam haline gelir. Ayrıca öğretmenler, sınıftaki bütün materyaller ve oyuncakların hem kızlar hem de erkekler için olduğu konusunda çocuklarla tartışmalı ve her iki cinsiyetin de yer aldığı oyunları desteklemelidirler.

4. Öğretmenlere göre aynı çocuklar tarafından en çok tercih edilen öğrenme merkezleri hangileridir?

Tablo 4. Öğretmen görüşlerine göre aynı çocuklar tarafından en çok tercih edilen öğrenme merkezleri

Öğrenme Merkezleri	Öğretmen	f
Blok merkezi	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9	6
Fen ve doğa merkezi	Ö4, Ö8	2
Masa oyuncakları merkezi	Ö5, Ö7	2
Dramatik oyun merkezi	Ö3	1
Sanat merkezi	Ö9	1
Öyle bir ayırım yok	Ö1, Ö2, Ö10	3

Tablo 4'e göre, öğretmenler aynı çocuklar tarafından sürekli tercih edilen öğrenme merkezi olarak blok merkezini (f=6), fen ve doğa merkezini (f=2), masa oyuncakları merkezini (f=2) söylemişlerdir.

Çocukların neden sürekli bu merkezleri tercih ettikleri sorusuna öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan örnekler:

Ö3: “Dramatik oyun merkezi ve blok merkezi. Bazı çocukların sürekli bu merkezlere gitmelerinin sebebi evde de aynı oyuncaklarla oynamaları. Kızlar ailesinden öyle gördüğü için ve onlar gibi davranmak hoşlarına gittiği için dramatik oyun merkezine gidiyor.”

Ö4: “Fen ve doğa merkezi. Sürekli bu merkeze giden kaynaştırma öğrencisi olduğu için kalabalık grupla oynamak istemiyor. Fen ve doğa merkezindeki hayvanlara ilgisi olduğu için sürekli o merkezi seçiyor.”

Ö7: “Masa oyuncakları merkezi ve blok merkezi. Sakinliği seven çocuklar masa oyuncakları merkezine gidiyor; hareketliliği seven çocuklar ise blok merkezini tercih ediyor.”

Ö9: “Sürekli sanat merkezine giden çocuklar var; resim yapmayı çok seviyorlar. Sürekli blok merkezine giden çocuklar da var; çünkü yapı-inşa oyunlarını seviyorlar. Yani çocuklar ilgi ve becerilerine göre oyun ve köşe seçiyorlar.”

Görüldüğü üzere, araştırmaya dâhil edilen sınıflarda aynı çocuklar tarafından sürekli tercih edilen merkez blok merkezidir. Öğretmenler, neden bazı çocukların sürekli aynı merkezde vakit geçirdiğini ve diğer merkezleri tercih etmediğini araştırmalıdır. Bazı çocuklar sınıftaki tüm merkezlere başarılı bir şekilde katılabilirken, bazı çocuklar ise tüm merkezlerden etkin bir şekilde yararlanmak için öğretmen rehberliğine daha fazla ihtiyaç duyabilirler (Schellhaas,

2006). Çocuklar belirli öğrenme merkezlerinden uzak dururlarsa, bu merkezlerde sağlanan becerileri pratik etme fırsatını kaçırmaları. Öğretmenler, çocukların farklı kazanımlara ulaşabilmesi için çocukları farklı merkezleri kullanmalarını konusunda teşvik etmelidirler.

Eğer sınıfta sürekli aynı merkezi tercih eden çocuklar varsa, öğretmen hafta içerisinde çocukların bazı merkezlerde zaman geçirmelerini zorunlu tutabilir. Ziyaret edilmesi zorunlu öğrenme merkezleri tamamlandığında, çocuklar kendi seçtikleri merkezlerde zaman geçirebilirler. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında öncelikle çocukların hangi merkezde oynayacaklarını belirterek günlerini planlamaya yönlendirilmelerine yer verilmiştir. Öğrenme merkezlerinde çocukların etkin oynayabilmesi için de öğretmenlerin, merkezde oynayabilecek çocuk sayısını gösteren, çocukların kendi kendilerine merkezleri seçmelerine yardımcı olan yöntemler geliştirip kullanması gerektiği önerilmektedir.

5. Öğretmenler sınıflardaki öğrenme merkezlerinin sayısını/çeşidini ve bu merkezlerdeki materyalleri/oyuncakları yeterli bulmakta mıdır? Yeterli bulmayan öğretmenlere göre, bu durumun nedeni nedir ve bu konuda ne yapmaktadırlar?

Tablo 5. Öğretmen görüşlerine göre öğrenme merkezlerinin sayı-çeşit yeterliliği

Öğrenme Merkezlerinin Sayı-Çeşit Yeterliliği	Öğretmen	n
Yeterli	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö10	5
Yeterli değil	Ö1, Ö6, Ö8, Ö9	5

Tablo 5'e göre, altı öğretmen sınıflardaki öğrenme merkezlerinin sayısını/çeşidini yeterli bulurken, dört öğretmen yeterli bulmamıştır. Öğrenme merkezlerinin sayısını/çeşidini yeterli bulmayan dört öğretmene bunun nedeni ve bu konuda ne yaptıkları sorulduğunda hepsi okulun maddi yetersizliğinden dolayı bütçe ayıramadığını belirtmiştir. Öğretmenler sınıfa bazen kendilerinin materyal/oyuncak getirdiğini, bazen merkezleri değiştirdiğini ya da velilerden destek aldıklarını söylemiştir.

Öğrenme merkezlerinin sayısını/çeşidini yeterli bulmama nedeni olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan örnekler:

Ö1: “Sınıftaki merkez sayısı yeterli değil. Bazı merkezler yok, ama yine de onunla ilgili etkinlikler yapıyorum. Fen ve doğa merkezi yok, ama bunun için daha fazla deney yapıyorum. Kitap merkezi de yok, onun için de kitap saati yapıyorum. İnternette aldığım çıktılarla zenginleştiriyorum.”

Ö6: “Bu konuda müdürle görüştüm, ama kısıtlı imkânlar olduğu için materyal alamadık. Sınıfta gelebilecek en iyi seviye bu.”

Ö9: “Yeterli değil. Gerekli gördüğüm durumlarda sınıf düzenlemesi yapıyorum ve merkezleri değiştiriyorum. Planımıza uygun merkezler hazırlıyorum.”

Tablo 6. Öğretmen görüşlerine göre öğrenme merkezlerindeki materyal/oyuncak yeterliliği

Öğrenme Merkezleri Materyal/Oyuncak Yeterliliği	Öğretmen	n
Yeterli	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7	4
Yeterli değil	Ö1, Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10	6

Tablo 6 incelendiğinde, dört öğretmenin öğrenme merkezlerindeki materyalleri/oyuncakları yeterli bulduğu, altı öğretmenin ise yeterli bulmadığı görülmektedir. Öğrenme merkezlerindeki materyalleri/oyuncakları yeterli bulmayan öğretmenler bunun nedeni olarak okulun maddi yetersizliğini göstermiştir. Bunun için kendilerinin sınıfa evden materyal/oyuncak getirdiklerini ya da satın aldıklarını, bazen de velilerden destek istediklerini dile getirmişlerdir.

Öğrenme merkezlerindeki materyalleri/oyuncakları yeterli bulmama nedeni olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan örnekler:

Ö1. “Ekonomik durumdan dolayı yeterli değil. Elimden geldiği kadar çıktılarla kendim yapıyorum ya da velilerden yardım alıyorum.”

Ö3: “Okulun maddi durumu sebebiyle yeterli değil. Sınıfta çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını daha çok geliştirici materyaller olsun isterdim, çünkü diğer materyaller yaklaşık olarak çocukların evinde de mevcut. Bazen sınıfa kendim materyal alıyorum. Mesela sınıfıma piramit tarzı bir materyal aldım. Bu materyalden birden fazla şekil inşa edilebiliyor. Çocuklar bu materyalle oynamayı çok seviyor.”

Ö5: “Maddi durumdan yeterli değil. Kendi evimden oyuncak ve materyal getiriyorum.”

Ö8: “Okulun maddi olanakları iyi değil ve ihtiyaçlar tam karşılanmıyor. Yeterli evcilik malzemesi ve kaliteli kitaplar yok. Velilerden destek almaya çalışıyoruz.”

Görüldüğü üzere, bu çalışmada sınıflardaki öğrenme merkezlerinin sayısını/çeşidini ya da buralardaki materyalleri/oyuncakları yeterli bulmayan öğretmenler, bunun nedeni olarak okulun maddi yetersizliğini göstermiştir. Başka bir çalışmada öğretmenler, öğrenme merkezlerinden bazılarında yer vermemelerinin nedeni olarak sınıfın büyüklüğü ve malzeme yetersizliği konularında yoğunlaşmıştır (Aysu ve Aral, 2016). Özyürek ve Kılınç (2015)

tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme merkezlerine materyal alımının genellikle okul idaresi tarafından, bazı kurumlarda ise öğretmen ve veliler tarafından gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Diğer bir çalışmada ise öğretmenlerin öğrenme merkezlerini düzenlemekte yetersiz oldukları bulunmuştur (Metin, 2017). Erşan (2011), öğretmenlerin çocukların ilgisini çekmek için köşelerde materyal değişikliği yapılması gerektiğini belirtse de bu değişiklikleri yapmadıklarını bulmuşlardır.

Öğretmenler okul materyal alma konusunda maddi destekte bulunamasa bile, öğrenme merkezlerini zenginleştirme konusunda doğal çevre ve geri dönüşüm malzemelerinden faydalanabilirler. Çubuklar, taşlar, toprak, tüyler, tohumlar, halatlar, kovalar ve kutular, merkezlere dâhil edilebilecek çok çeşitli malzemelerden sadece birkaçıdır. Bu malzemeler, çocuğun yaratıcılığı artırır ve oyununu zenginleştirir (Bullard, 2017). Öğretmenlerin işe yarayacağını düşünmediği materyallerde bile çocuklar genelde potansiyel görürler (Kostelnik vd., 2015).

6. Öğretmenlere göre öğretmenlerin serbest oyun zamanında alması gereken rol ne olmalıdır?

Tablo 7. Öğretmen görüşlerine göre serbest oyun zamanında öğretmenin alması gereken rol

Öğretmenin Alması Gereken Rol	Öğretmen	f
Gözlemci	Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10	6
Rehber/Yönlendirici	Ö1, Ö3, Ö4, Ö8, Ö10	5
İzleyici	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7	4
Katılımcı	Ö1, Ö2	2

Tablo 7’de görüldüğü gibi, öğretmenler, serbest oyun zamanında öğretmenin alması gereken rol olarak en çok gözlemci, sonra sırasıyla rehber/yönlendirici, izleyici ve katılımcı rollerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerden bu konuda verdikleri yanıtlardan örnekler:

Ö1: “Gözlem yapmalı. Gerektiğinde çocukların aralarına katılmalı. Rehber olmalı. Yalnız kalan çocukları yönlendirmeli. Bütün merkezleri dolaşmalı.”

Ö2: “Çocukların arkadaşı gibi oyuna dâhil olabilir. Aynı zamanda gözlem yapmalıdır.”

Ö3: “Öğretmenin rolü çocuğu izlemek ve bir merkezde uzun kalmamasını sağlamak; fakat çocuklar başka bir merkeze gitmek istemiyorlar.”

Ö4: “İzlemeli, geçişleri kontrol etmeli ve merkezlerin yerlerini değiştirip merak duygularını artırmalıdır.”

Ö7: “Öğretmen çocukların oyununa karışmamalı. Çocuklar birbirleriyle oyun oynamalı.”

Aysu ve Aral (2016) yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin çocukların öğrenme merkezlerinde oyunlarına katılmadığını ve bu süre içinde öğretmenlerin çoğunun bir sonraki etkinlik için hazırlık yaptıklarını ya da sınıf içinde başka işlerle ilgilendikleri bulmuşlardır. Başka bir çalışmada da sınıf ortamında gerçekleştirilen gözlemlerde öğretmenin başka işlerle meşgul olduğu görülmüş, gözlem yaptığı veya gözlem kaydı tuttuğu tespit edilmemiştir. Yine aynı çalışmada, öğretmenlerin çocukların yardıma ihtiyacı olduğunu düşündüklerinde veya çocuklar istediğinde öğrenme merkezlerinde çocukların oyununa katıldıkları bulunmuştur (Erşan, 2011). Başka çalışmalarda da serbest zaman etkinliği sırasında öğretmenlerin çocukları gözleme ya da onlara katılma yerine farklı işleri yaptıkları tespit edilmiştir (Metin, 2017; Gülay Ögelman, 2014).

Öğrenme merkezleri; öğretmenlerin bütün alanlardaki gelişimi desteklemesi; gelişimi ve büyümeyi belgelendirmesi; gözlem yaparak, sorular sorarak ve çocukları dinleyerek öğrenmelerini desteklemesi; çocukların güncel ilgilerini yansıtması, farklı öğrenme stillerini dâhil etmesi için fırsatlar sağlar (Pike-Wilkie, vd., 2008). Bu yüzden çocuklar öğrenme merkezlerinde oynarlarken öğretmenin rolü, çocukların yaptıklarını gözlemek ve keşiflerini, oyunlarını ve problem çözmelerini geliştirme fırsatı gördüğünde harekete geçmektir. Öğretmen ayrıca, çocukların görevleri gerçekleştirmek için nelere ihtiyaç duyduklarını belirleyecek kaynak kişi olarak hizmet etmelidir. Öğretmen bazen de çocukların oyununu ve öğrenmelerini zenginleştirmek için oyunlarına yardımcı-oyuncu olarak katılmalıdır (Heromen & Copple, 2006). Ayrıca öğretmen çocukların oyunlarına karşı olan tutumunun farkında olmalı; çocukların oyunlarına ve keşiflerine karşı heyecan duymalı ve çocuklara bunu yansıtmalıdır (White & Norris, 2004).

MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı da öğretmenlere çocuklar merkezdeyken kendisi de sürece katılarak gözlem yapmalarını, çocukları ve eğitim planını değerlendirebilmek için çocukların bireysel özelliklerini, çoğunlukla hangi merkezleri ve hangi arkadaşlarıyla oynamayı tercih ettiklerini not defterine kayıt etmelerini önermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Erken çocukluk eğitiminin nihai amacı, küçük çocukların sağlıklı ve en uygun şekilde gelişmesini desteklemektir (NAEYC, 2009). Öğrenme ortamının kalitesi, okul öncesi eğitimin

kalitesinde çok yönlü ve önemli bir bileşendir. Öğrenme ortamı sadece fiziki alanın düzenlenmesini ve donanımını ve programın planlanmasını değil, aynı zamanda öğretmenlerin çocukların büyüme ve gelişmesini nasıl desteklediğini de içerir (Bredekamp, 2011; Gordon & Browne, 2010). Bütün bunlar, iyi eğitilmiş ve deneyimli okul öncesi öğretmenlerini gerektirir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular da okul öncesi öğretmenlerinin sınıfın öğrenme ortamı kalitesini artırmanın ve sürdürmenin anahtarı olduğunu desteklemektedir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, okul öncesi eğitimcilerine yönelik aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Öğretmenler, öğrenme merkezlerini çocukların ihtiyaçlarına, ilgilerine ve becerilerine göre düzenlemelidirler.
- Öğrenme merkezleri esnek ve uyarlanabilir olmalıdır. Her merkezde açık uçlu materyaller olmalı ve 2-4 haftada bir yeni materyaller/etkinlikler eklenmelidir.
- Öğretmenler, yeni öğrenme merkezleri geliştirmeli ve mevcut merkezleri gözlemlerine dayanarak revize etmelidirler.
- Öğretmenler, sınıflarında fen ve doğa ve matematik merkezlerine yer vermeli ve bu merkezleri gelişimsel olarak uygun materyallerle çocuklar için ilgi çekici hale getirmelidirler.
- Öğretmenler, öğrenme merkezlerine esneklik katan, çocukların yaratıcılığı artıran ve oyunlarını zenginleştiren doğal çevre ve geri dönüşüm malzemelerini değerlendirmelidirler.
- Öğretmenler her iki cinsiyetin de yer aldığı oyunları desteklemeli ve çocukları toplumsal cinsiyet kalıpyargılı olmayan oyuncaklarla ve materyallerle oynamaları konusunda teşvik etmelidirler.
- Öğretmenler, merkezlerde oynayan çocuklarla gerektiğinde doğal bir şekilde etkileşimde bulunmalıdırlar. Çocuklarla süreç ve oluşturdukları ürünler hakkında konuşarak onların öğrenme deneyimlerini zenginleştirmelidirler.

Araştırmacılara yönelik geliştirilen öneriler ise şunlardır:

- Okul öncesi sınıflarında öğrenme merkezlerinin kullanımı ile ilgili daha fazla sayıda çalışma grubu ile daha geniş çaplı araştırmalar yapılabilir.
- Sınıfta bulunan öğrenme merkezlerinin ve bu merkezlerdeki oyuncak ve materyallerin çocukların oyunları üzerindeki etkisi incelenebilir.
- Okul öncesi çocuklarının öğrenme merkezlerindeki oyunları gözlemlenebilir ve öğrenme merkezlerine yönelik görüşleri alınabilir.

- Okul öncesi çocuklarının serbest oyun zamanları gözlemlenerek öğretmenin rolünün çocukların oyunları üzerindeki etkisi araştırılabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının çocukların serbest oyunları üzerindeki etkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip anne-babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aysu, B., & Aral, N. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezleri hakkındaki görüş ve uygulamalarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2561-2574.
- Bullard, J. (2017). *Creating environments for learning: Birth to age eight (3.baskı)*. Boston: Pearson.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., & Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri. (Genişletilmiş 17. baskı)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bredenkamp, S. (2011). *Effective practice in early childhood education: Building a foundation*. Boston: Pearson.
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2006). *Basics of developmentally appropriate practice: An introduction for teachers of children 3 to 6*. Washington, DC: NAEYC.
- Cryer, D., Harms, T., & Riley, C. (2003). *All about the ECERS-R: A detailed guide in words and pictures to be used with ECERS-R*. Lewisville, NC: Pact House Publishing.
- Çakır, A. (2011). *Okul öncesinde ilgi köşelerinin düzenlenmesinin ve kullanılmasının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çelebi Öncü, E. (2017). Okul öncesi çocuklarının sınıflarında yapılandırdıkları öğrenme merkezlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 1-15.
- Dodge, D. T., Colker, L. J., & Heroman, C. (2002). *The Creative Curriculum for preschool. (4.baskı.)*. Washington, DC: Teaching Strategies.
- Erşan, E. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ilgi köşelerinde serbest oyun etkinlikleri ile ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Epstein, A. S. (2007). *The intentional teacher: Choosing the best strategies for young children's learning*. Washington, DC: NAEYC.

- Ewing, A. R., & Taylor, A. R. (2009). The role of child gender and ethnicity in teacher–child relationship quality and children’s behavioural adjustment in preschool. *Early Childhood Research Quarterly*, 24(1), 92–105.
- Freeman, N. K. (2007). Preschoolers’ perceptions of gender appropriate toys and their parents’ beliefs about genderized behaviors: miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early Childhood Education Journal*, 34(5), 357-366.
- Goble, P; Lynn Martin, C.; Hanish, L.D & Fabes, R.A. (2012). Children’s gender-typed activity choices across preschool social contexts. *Sex Roles*, 67, 435-451.
- Gordon, A. M., & Browne, K. W. (2010). *Beginnings & Beyond: Foundations in early childhood education (8. baskı.)*. Belmont, CA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Gülay Ögelman, H. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında serbest zaman etkinliklerinin gözlemlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 125-138.
- Gülay Ögelman, H., & Karakuzu, E. (2016). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda belirtilen öğrenme merkezlerinin uygulamaya yansımalarının incelenmesi: Aydın ili örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 73-98.
- Halim, M. L.; Ruble, D.; Tamis LeMonda, C. ve ShROUT, P.E. (2013). Rigidity in gendertyped behaviors in early childhood: A longitudinal study of ethnic minority children. *Child Development*, 84(4), 1269-1284.
- Herbert, J., & Stipek, D. (2005). The emergence of gender differences in children’s perceptions of their academic competence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(1), 276–295.
- Hoorn, J. V., Nourot, P., Scales, B., & Alward, K. (1993). *Play at the center of the curriculum*. New York, NY: Macmillan.
- Heromen, C., & Copple, C. (2006). Teaching in the kindergarten year. D. F. Gullo (Ed.), *K-Today: Teaching and learning in the kindergarten year*. Washington, DC: NAEYC. <https://www.naeyc.org/files/naeyc/file/Play/Ktodayplay.pdf> adresinden 17.07.2017 tarihinde alınmıştır.
- Kostelnik, M. J., Soderman, A. K., Phipps Whiren, A., & Rupiper, M. L. (2015). İçinde Organizing space and materials. *Developmentally appropriate curriculum (6.baskı.)* (ss.137-173). New York: Pearson.
- Metin, Ş. (2017). Investigation of the practices in learning centers of pre-school education institutes. *Turkish Journal of Education*, 6(1), 1-16.
- NAEYC-National Association for the Education of Young Children (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children*

from birth through age 8. A position statement of the National Association for the Education of Young Children.

<https://www.naeyc.org/files/naeyc/file/positions/position%20statement%20Web.pdf> adresinden 10.07.2017 tarihinde alınmıştır.

Maxwell, L. E. (2010). Chaos outside the home: The school environment. İçinde G. W. Evans & T. D. Wachs (Ed.), *Chaos and its influence on children's development: An ecological perspective* (ss. 83-95). Washington, DC, US: American Psychological Association.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programı*.

Norris, D. J., Eckert, L., & Gardiner, I. (2004). *The utilization of interest centers in preschool classrooms*. Presented at the National Association for the Education of Young Children Conference: Chicago, Illinois.

Özyürek, A., & Aydoğan, Y. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin serbest zaman etkinliklerine ilişkin uygulamalarının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 41- 58.

Özyürek, A., & Kılınç, N. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğrenme merkezlerinin çocukların serbest oyun davranışları üzerine etkisi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 125-138.

Pike-Wilkie, D., O'Brien, M., Brownlow, M., Sanchez, G., Picot, K., vd. (2008). *Prince Edward Island Kindergarten Integrated Curriculum Document*. http://www.gov.pe.ca/photos/original/k_doc.pdf adresinden 19.07.2017 tarihinde alınmıştır.

Schellhaas, A. (2006). *The interest center choices of preschool children*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Graduate Faculty of the Louisiana State University, ABD.

Scott, D., & Morrison, M. (2005). *Key ideas in educational research*. London: Continuum International.

Tonyan, H. A., & Howes, C. (2003). Exploring patterns in time children spend in a variety of child care activities: Associations with environmental quality, ethnicity and gender. *Early Childhood Research Quarterly*, 18(1), 121–142.

White, S., & Norris, D. (2004). "Reaching for the Stars" and interest centers. Early Childhood Collaborative of Oklahoma, Oklahoma State University.

http://www.okdhs.org/okdhs%20pdf%20library/ReachingForTheStarsAndInterestCentersTeacherInformation_dcc_05092007.pdf adresinden 15.07.2017 tarihinde alınmıştır.

- Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayınevi.